

Borek Dominik

Doctor of Law

College of International Business ISM Slovakia in Prešov

1 Duchnovičovo námestie

Prešov 080 01, Slovak Republic

admin@ismpo.sk

Polačko Jozef

Doctor of Political sciences, Doctor of Theology, Doctor of Ethics

College of International Business ISM Slovakia in Prešov

1 Duchnovičovo námestie

Prešov 080 01, Slovak Republic

admin@ismpo.sk

PERSPEKTÍVY ROZVOJA SPOLUPRÁCE MEDZI POĽSKOM A SLOVENSKOM V OBLASTI MANAŽMENTU CESTOVNÉHO RUCHU A ŠPORTU

Abstrakt. Poľská a Slovenská republika prekonávajú náročné obdobie svojej existencie poznamenananej viacerými krízami, ktoré sa dotkli aj doteraz rozbehnutých veľkých spoločných projektov v oblasti športu, čo má vplyv aj na rozvoj cestovného ruchu. Úroveň vzájomnej spolupráce a jej vnútorná kvalita však predstavuje hodnotu, na ktorej je možné budovať ďalšie plány smerom do budúcnosti. Aj zaznamenané empirické údaje poukazujú na dôležitosť rozvoja medzinárodnej spolupráce medzi našimi štátmi. Organizácia spoločných eventov predstavuje veľkú príležitosť na oboch stranách hranice. Práve šport považujeme za oblasť, ktorá má obrovský potenciál rozvíjať nie len uvedenú spoluprácu, ale v konečnom dôsledku podporiť aj cestovný ruch a rozvoj regiónov. Článok sa sústreďuje na analýzu možností perspektív ďalšieho rozvoja uvedenej spolupráce.

Key words: šport, cestovný ruch, rozvoj.

JEL classification: L83, Z32

Úvod

Svet aktuálne prechádza akýmsi spamätávaním sa z krízy a hlbokého ekonomického šoku, aký nebol zaznamenaný za posledných 300 rokov, pričom recesia bola zapríčinená najmä fenoménom Covidu (Hackley,

Hackley 2020), v ostatnom období sa k nemu najmä v našom geopolitickom regióne pridal aj nešťastný dlho trvajúci vojnový konflikt. Hoci sa ešte neskončil a vyhliadky sú nejasné, môžeme hovoriť o určitom pokuse o stabilizáciu.

Rovnako tak Poľská i Slovenská republika zaznamenávajú obdobie, ktoré je charakteristické pokusom o transformáciu po období kríz. V tomto období považujeme za najpodstatnejšie stanovenie nových vízií a perspektív rozvoja v rôznych oblastiach spoločenského, ekonomického i politického života. To sa týka rovnako tak Poľska, ako aj Slovenska.

Šport ako faktor rozvoja

Šport je odvetvím, ktoré v aktívnej i pasívnej forme zaznamenáva obrovský rast a stalo sa odvetvím kontinuálne rastúcim na miestnej, národnej i medzinárodnej úrovni už niekoľko dekád (Ritchie, Adair 2004), pričom tento rast z hľadiska ekonomického i spoločenského významu nenašli ani krízy, ktorými sme si prešli.

Globálny podiel športového turizmu na celkovej ekonomickej hodnote cestovného ruchu predstavuje v aktuálnom období vyše 12%, ak však vezmeme do úvahy rozvinuté krajiny, je oveľa vyšší. Napríklad v Európe presahuje v priemere hodnotu 36% (Levaiddi, Tzoumaka 2023). Okrem priameho podielu znamenajú napríklad konkrétne športové podujatia aj nepriame zapojenie stakeholderov do rôznych aktivít zabezpečujúcich konanie týchto podujatí (Mollah, Cuskelly, Hill 2021), čo tiež prispieva k rozvoju miestnych komún. Tento faktor je zvlášť významný v prípade medzinárodnej kooperácie.

Z hľadiska prístupov k štúdiu športu panovala donedávna určitá tenzia medzi historickým a sociologickým prístupom (Falcous, Booth 2017). V aktuálnom období prevažuje skôr interdisciplinárny prístup, pričom sa šport najmä v kombinácii s cestovným ruchom a turizmom stáva aj predmetom početných ekonomických štúdií. Počet odborných článkov a publikácií v oblasti športu v 21. storočí pritom neustále narastá (Mollah, Cuskelly, Hill 2021). V aktuálnom štádiu rozpracovania problematiky predstavuje športový turizmus komplexný pojem s niekoľkými možnými spô-

sobmi chápania (Levaïdi, Tzoumaka 2023). Šport sa stal dôležitou súčasťou spoločenského života, predstavuje komplexnú sociálnu inštitúciu zahŕňujúcu hodnotovú integráciu a presah do životného štýlu človeka (Kurtzman, Zauhar 2005). Na šport sa môžeme dívať ako na faktor individuálneho rozvoja človeka s ohľadom nie len na zdravotné dispozície, ale aj naplnenie potrieb seberealizácie a všestranný rozvoj ľudskej osobnosti. Z tohto hľadiska hovoríme aj o etickom kontexte športu, nutnosti aplikácie etických princípov v športe a chápaní športu ako univerzálnej aktivity, ktorá by mala byť podmienená normatívne v oblasti jasne daných pravidiel majúcich až legislatívny charakter, ale zároveň predovšetkým v oblasti aplikácie fair-play a toho, čo chápeme pod pojmom športové správanie, čo má jednoznačne etické podfarbenie. Znamená totiž férovosť, ale aj empatiu a uznanie kvalít súpera a ďalšie hodnoty integrálne spájané so športovosťou ako etickou kategóriou. Kedysi bol najmä v našom prostredí pojem spájaný s fyzickou kultúrou propagovanou ako súčasť bývalého totalitného režimu, spája sa dokonca s obdobím stalinizmu, či inými totalitnými režimami prítomnými na území našich štátov (Murrmann 2017) a to aj napriek tomu, že marxizmus chápal šport ako faktor posilňovania sociálnych nerovností a triedneho rozdelenia, čo čiastočne pretrváva aj v dnešnej dobe v transformovanej podobe v neomarxistických prístupoch (Falcous, Booth 2017). Práve pre negatívne spojenie s minulosťou proti povinnému športu najmä v masovom meradle vzniklo v období po revolúcii a zmene politického systému a režimu na demokatický spočiatku pomerne silné hnutie odporu. Neskôr však celková zmena životného štýlu, ktorá vedie k pasivite a konzumizmu zapríčinila, že šport sa stáva nedeliteľnou súčasťou zdravého životného štýlu obyvateľov a dávno stratil svoje konotácie vo vzťahu k politickým ideológiám. V dnešnej dobe má tak šport ako aktivita vyslovene apolitický charakter.

Zároveň šport popri možnosti individuálneho rozvoja predstavuje aj faktor potenciálneho rozvoja miestnej komunity, ale aj ekonomiky na rôznych stupňoch. Z nich sa zameriavame najmä na medzinárodný rozmer, ktorý má však aj svoj regionálny charakter ako podstupeň spolupráce. Špecificky sa to týka aj príkladu, ktorým sa zaoberáme, teda Slovenska a Poľska. Spolupráca medzi našimi štátmi sa odohráva okrem národ-

nej úrovni často aj na regionálnej úrovni najmä v oblastiach, ktoré spolu bezprostredne geograficky susedia. V prípade Slovenska a Poľska ide často zároveň o regióny, ktoré patria v rámci svojich štátov k tým najmenej rozvinutým, teda ich rozvoj je prioritou aj z hľadiska implementácie európskych politík. Zo skúseností autorov v oblasti manažmentu cezhraničnej spolupráce je možné konštatovať, že množstvo realizovaných projektov a mikroprojektov, ktoré boli podporené z fondov EÚ a na ktorých participovali slovenskí a poľskí partneri sa týkalo aj rozvoja oblastí športu a cestovného ruchu.

Perspektívy rozvoja poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce v oblasti športu a cestovného ruchu

Poľsko-slovenská cezhraničná spolupráca je založená na realizácii spoločne podpísaných právnych aktov, ktoré boli postupne signované zástupcami vlád oboch štátov už od 90.rokov 20.storočia. Na prelome tisícročí boli podpísané najdôležitejšie právne akty v tejto oblasti, predovšetkým Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o kultúrnej, vzdelávacej a vedeckej spolupráci podpísaná v Bratislave 23.marca 2000, ale aj rôzne dohody o cezhraničnej spolupráci, ktoré bývajú obnovované a aktualizované v pravidelných intervaloch.

Údaje, ktoré máme k dispozícii od Eurostatu, GUS a UNWTO poukazujú na kontinuálny rast záujmu o Poľsko zo strany slovenských turistov, ako aj opačne o Slovensko zo strany poľských turistov. Tento trend bol síce narušený rôznymi obmedzeniami a zákazom cestovať počas krízy Covid-19, v posledných rokoch ale zaznamenávame jeho obnovenie s dokonca ešte vyššou razanciou.

Významným prvkom z hľadiska definovania rámcov rozvoja cezhraničnej spolupráce v oblasti športu a cestovného ruchu je podpísanie rámcového dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát, keďže sa najmä menšie spoločné športové aktivity a podujatia organizované spoločne, odohrávajú na tomto spoločnom území charakteristickom vlastný-

mi prírodnými i kultúrnymi špecifikami. Otázka udržateľnosti je prioritnou najmä vo vzťahu k organizácii veľkých podujatí, akými sú napríklad plánované spoločné Olympijské hry. Zároveň je základnou požiadavkou, ktorú si kladú za svoju prioritu medzinárodné inštitúcie na čele s OSN a medzinárodné športové asociácie v mnohých športových odvetviach (Sobry, Cernaianu 2022).

Cestovný ruch je spájaný s aktivitami, aké predstavujú atrakcie, rezorty, zájazdy, eventy, zážitky a mnohé ďalšie (Ritchie, Adair 2004). Z hľadiska ich manažmentu je dôležité rozlišovať typ športovej aktivity. Či ide o nekomerčné, alebo komerčné záležitosti, aktívnu, alebo pasívnu účasť na športových podujatiach, tieto parametre podmieňujú spôsob organizácie i výsledný potenciálny dopad celej aktivity. Môžeme sa baviť o projektovej, alebo procesnej forme manažmentu podobne ako pri riadení firmy predovšetkým s ohľadom na to, či ide o jednorázové podujatie, ktoré môžeme chápať ako projekt, alebo naopak systematickú záležitosť, napríklad dlhodobé ligové súťaže, v ktorých však tiež významnú rolu zohráva medzinárodná spolupráca. V prípade Poľska a Slovenska ju zaznamenávame nie len v kolektívnych športoch, ale aj individuálnych. Ide tu najmä o pohárové súťaže európskeho charakteru, alebo tiež rozličnú formu prípravy, prípravných a priateľských športových stretnutí, čo tiež býva kombinované s rôznou formou benefičných, alebo naopak komerčných podujatí. Všetky podobné aktivity majú určitý dopad aj na rozvoj regiónov.

Jedným z najväčších dlhodobých pozitívnych dopadov býva budovanie infraštruktúry pre podujatia, ktorá následne slúži v konkrétnom regióne dlhodobo. Netýka sa to pritom len samotných športovísk, ale aj sekundárnej infraštruktúry, či už dopravných spojení, alebo ubytovacích a stravovacích kapacít, atď. Vo svete plnom online reklamy sú aj možnosti marketingu rôznych subjektov poskytujúcich služby a produkujúcich výrobky často spájané s organizáciou športových podujatí. Napokon aj historicky najdrahšia reklama je spojená práve so športovým podujatím (Hackley, Hackley 2020). S ohľadom na regionálny kontext športu je takto možné využívať aj lepšiu cieľenú propagáciu špecifických regionálne poskytovaných služieb.

Požiadavkou medzinárodných inštitúcií i etickým apelom dnešnej spoločnosti vo všeobecnosti s ohľadom na športové podujatia je otázka ľudských práv a inkluzivity. Vo svete sa v nedávnej dobe riešili mnohé prípady vzbudzujúce kontroverzie, či už išlo o podmienky pre robotníkov na futbalových MS v Katare, alebo zákaz účasti žien na športových podujatiach (Sobry, Cernaianu 2022). Na Slovensku ani v Poľsku nedochádza k obdobným excesom ani väčším problémom týkajúcim sa inkluzivity v športe. Šport je prístupný pre každého či už v aktívnej, alebo pasívnej forme. Hoci sa niekedy stretávame s nenávisťnými prejavmi rôzneho typu pri športových podujatiach, súvisí to skôr s menej vhodnou prezentáciou rôznych názorov, ktorej charakter sa však nevymyká iným masovým podujatiam v oboch štátoch.

Špecifikom cezhraničnej spolupráce medzi Poľskom a Slovenskom je obrovský potenciál pre zimné športy, ktorý je regionálne alokovaný z najväčšej časti práve na území spájajúcom obe štáty. Z hľadiska Poľska ide o regióny juhu, z hľadiska Slovenska o severné regióny. Musíme však konštatovať, že táto spolupráca je realizovaná skôr na individuálnej úrovni, alebo v lepšom prípade ju zastupujú menšie organizácie, súkromné subjekty, prípadne miestna a regionálna samospráva. Preto apelujeme na vyššie zapojenie centralizovanej formy podpory spolupráce najmä pri lepších možnostiach využívania uvedeného potenciálu. Táto téma je zároveň podporovaná aj zo strany EÚ na politickej úrovni i na úrovni realizácie rozličných projektov a mikroprojektov, ktoré sme už spomínali. Je potrebné si uvedomiť, že zlepšovanie spolupráce aj vo forme realizácie podujatí je sprevádzané už uvedenými investíciami do infraštruktúry. V kombinácii s efektívnou propagáciou môže tak byť zvyšovaná konkurencieschopnosť oboch štátov ako ekonomických partnerov (Zyško 1998).

Záver

Spoluprácu v oblasti manažmentu v oblasti športu a turistiky medzi Poľskou a Slovenskou republikou považujeme za absolútnu nevyhnutnosť, ktorá prináša výhody pre všetkých zúčastnených

partnerov. Kultúrna, spoločenská i ekonomická výmena medzi Poľskom a Slovenskom zatiaľ určite nedosahuje možností svojho obrovského potenciálu, ktorý je možné využiť na prospech všetkých zúčastnených strán.

Rovnako tak regióny, ktoré patria k ekonomicky slabším, ale naopak z hľadiska cestovného ruchu môžu tvoriť tú najviac atraktívnu ponuku v rámci Slovenska i Poľska by rozhodne nemali váhať s využívaním možností, aké poskytuje vzájomná cezhraničná spolupráca oboch štátov. O tom, že si to obyvatelia týchto regiónov aj uvedomujú, svedčia napríklad aj výsledky ľudových plebiscitov týkajúcich sa často kontroverzných tém, akými boli napríklad už spomínaná spoločná organizácia zimných olympijských hier. Hoci podobné projekty často zlyhávali na politických rozhodnutiach vo výsledku aplikácie nástrojov priamej demokracie, najmä lokálnych referend, skúsenosti ukazujú, že práve občania dotknutých území bývajú viac naklonení myšlienkam realizácie spoločných projektov aj väčšieho charakteru, oproti obyvateľom, ktorí na danom území priamo nežijú (Nemec 2023). O to viac sa to týka menších aktivít v oblasti športu, ktoré nevzbudzujú ani nežiaduce kontroverzie a na oboch stranách sú prijímané veľmi pozitívne.

Šport pre všetky uvedené argumenty chápeme sumárne ako dôležitý faktor rozvoja regiónov z ekonomického, ale aj sociálneho hľadiska. Pritom však zároveň kladieme dôraz aj na udržateľnosť vo všetkých oblastiach a najmä na minimalizáciu negatívnych vplyvov na životné prostredie, ktorého hodnoty predstavujú spolu s obyvateľstvom reálne bohatstvo oboch štátov a sú v neobvykle vysokej miere zastúpené práve v prihraničných regiónoch severu Slovenska a juhu Poľska.

Informácia

Tento článok bol vytvorený v rámci projektu NP-KSV-ET-01-2023-12/ST - International cooperation in the field of development, management and law in tourism and sports between the Republic of Poland and Slovak Republic.

Bibliografia

FALCOUS, M., BOOTH, D (2017), Contested epistemology: theory and method of international sport studies, *Sport in Society* vol.20, issue 12, december 2017. 1821-1837.

HACKLEY, CH., HACKLEY, R.A. (2020), Advertising and Promotion

KURTZMAN, J., ZAUHAR, J. (2005), The emerging profession - Sport Tourist Management, *Journal of Sport & Tourism*, 10:1, 2005. 3-14.

LEVAIDI, S., TZOUMAKA, E. (2023), The Authentic Marathon Swim: Understanding Swimmers' Experiences and Behavior in a Small-Scale Sport Tourism Event. In KATSONI, V. (Ed.) *Tourism, Travel and Hospitality in a Smart and Sustainable World*. 9th International Conference IACuDiT Syros, Greece, 2002, vol.1. 571-585.

MOLLAH, R.A., CUSKELLY, G., HILL, B. (2021), Sport tourism collaboration: a systematic quantitative literature review, *Journal of Sport & Tourism*, 25:1, 2021. 3-25.

MURRMANN, J. (2017), Termin kultura fizyczna z perspektywy socjolingwistycznej, *Socjolingwistyka XXXI*, 2017. 71-97.

NEMEC, M. (2023), Poliaci oprašujú myšlienku zimných olympijských hier v Tatrách. Potrebujú aj Slovensko, *Aktuality.sk*. <https://www.aktuality.sk/clanok/SuOuHhr/poliaci-oprasuju-myslienku-zimnych-olympijskych-hier-v-tatrach-potrebuju-aj-slovensko/> (cit. 2023-06-22).

RITCHIE, B.W., ADAIR, D. (2004), *Sport Tourism: Interrelationships, Impacts and Issues*. 13-40.

SOBRY, C., CERNAIANU, S. (2022), *Sport Tourism and Local Sustainable Development*.

ZYŚKO, J. (1998) Procesy prywatyzacji instytucji sportowo-rekreacyjnych, In GRUCZA, R., SOZAŃSKI, H. (Eds.) *Kongres Sportu Polskiego*, materiały kongresowe UKFiT, Spała. 411-417.